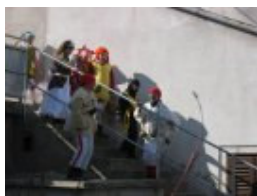

O pustovanju na Bistriškem

Raznovrstnost pustnih šeg in navad je na Ilirskobistriškem izjemna. Največji vpliv na sam običaj maskiranja, ki mu na Bistriškem pravimo šemanje, maškari pa šjma, mačkara ali tudi pust, je prišel iz zaledja Reke, Kastava, z Brkinov pa je prinesel elemente, ki so značilni za Istro in tržaško območje.

Raznovrstnost pustnih šeg in navad je na Ilirskobistriškem izjemna. Največji vpliv na sam običaj maskiranja, ki mu na Bistriškem pravimo šemanje, maškari pa šjma, mačkara ali tudi pust, je prišel iz zaledja Reke, Kastava, z Brkinov pa je prinesel elemente, ki so značilni za Istro in tržaško območje.

Najpomembnejši del pusta je zagotovo poberija, kot se na Bistriškem reče obhodom maškar po hišah, ki predstavlja nekakšen ritual. Prvotni namen obhodov šjm je bila zaščita domačih živali pred zli duhovi, zagotovitev zdravja in sreče ljudi ter rasti živali in posevkov, pri čemer je imel ples zaradi svojega magičnega delovanja še posebno mesto. Gospodinje šjme običajno pogostijo in obdarujejo z jajci, klobasami, krofi, vinom, šnopcem, pa tudi denarjem. Poberije pa ni brez muzike, ki spremlja skupino. Tako v vsaki hiši zaigrajo na harmoniko ali boben, šjme pa zaplešejo z domačini. Običajno je v vsaki hiši domače s pepelom posul pepeličar, fantje pa so lisali dekleta, kar naj bi zagotovilo plodnost, dobro letino in zdravje. Zaključek poberije je zvečer, ko v vaških prostorih priredijo zabavo za vaščane, na kateri pripravijo nabrane dobrote.

Poseben običaj na Bistriškem je obešanje Pusta. Pusta, to je nagačena lutka, ki predstavlja obdobje samega pusta in veseljačenja, se obesijo oz. postavi na vidno mesto – običajno na drevo ali drog – teden ali dva pred pustom. Običaj obešanja Pusta je simbolično povezan z odganjanjem slabih in negativnih stvari. Pust je krivec za vse napake in težave, ki so se zgodile v skupnosti v preteklem letu. Zato ga v opomin vsem izobesijo, na pepelnično sredo pa Pusta obsodijo in pokopljejo. Pusta v sprevedu odnesejo iz vasi in ga ustrelijo, zažgejo, pokopljejo ali utopijo. Zlo tako zapusti vas in začne se novo življenje. Ta kritika predstavlja starodavno pravico ljudi, da vsaj enkrat v letu skozi humor ošibijo vse vaške napake in tudi napake oblasti.

Dogajanje v pustnem času popestrijo tudi razne pustne zabave, prireditve, sprevedi in karnevali. Beseda karneval izvira iz it. Carne vale, kar pomeni pustiti meso. Karneval, ki se je pojavil v obdobju renesanse, se namreč odvija v času pred štiridesetdnevni postom, časom odpovedi in pokore. V naših krajih se oblike karnevala pojavijo šele v 20. stoletju, ko se je bolj ali manj spontanost oblikam pustnega dogajanja v pustnem času pridružilo tudi organizirano pustovanje oz. pustne prireditve.

Zametke karnevala v Ilirski Bistrici lahko zasledimo po obiskih pustnih skupin iz sosednjih vasi, ki so prihajale v mesto že od leta 1935 naprej, od leta 1995 pa začnejo prihajati redno vsako leto. Na pobudo Zveze kulturnih organizacij so leta 1997 prvič pripravili organiziran spreved tradicionalnih in sodobnih pustnih mask, prireditev pa so poimenovali Pust '97. Naslednje leto je organizacijo prevzelo Turistično društvo Ilirska Bistrica, ki od takrat naprej vsako leto na pustno nedeljo v Ilirski Bistrici organizira karneval Pust je pršu. Število sodelujočih mask iz leta v leto narašča, od začetnih 300 so jih lani zabeležili kar 1200, vedno več pa je tudi obiskovalcev. Ker je izvedba karnevala organizacijsko in finančno zelo zahtevna, prireditev v večji meri sofinancira Občina Ilirska Bistrica.

Povzeto po diplomskem delu Špele Brožič 'Pusta smo obesili!', Pust na Ilirskobistriškem, 2007

Fotografije: Špela Brožič (slike 1, 3 in 4), Katja Kirn (slika 5) in Leon Vidic (slika 2, škoromati Podgrad)